

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI, CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE TEATRU ȘI TELEVIZIUNE

GENERAȚIA DIGITALĂ ȘI CONDIȚIA DE SPECTATOR DE TEATRU

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
Prof. Dr. Daniela Gologan

DOCTORAND:
Mihai Pedestru

Cuprins

INTRODUCERE	3
CAPITOLUL I - GENERAȚIA DIGITALĂ	8
I.1. Preambul: cyborgii circulari și non-istorici	9
I.2. Scurt istoric al digitalizării.....	16
I.3. Tapscott - portretul unei generații	23
I.3.1. Criza epistemică.....	27
I.3.2. Criza morală / narcisismul amoral.....	33
I.4. Digitalizarea din perspectiva studiilor de marketing.....	35
CAPITOLUL II - DIGITALIZAREA - O ABORDARE COMUNICAȚIONALĂ	40
II.1. Introducere.....	41
II.2. New Media	42
II.3. Comunicarea în New Media	46
II.4. Leave Britney Alone - o propunere de model comunicațional	58
II.4.1. Modelul comunicațional rețelar.....	67
II.5. Implicații ale mutațiilor comunicaționale.....	73
CAPITOLUL III - FENOMENOLOGIA „MITOSFEREI”	76
III.1. Termenul și conceptul de mitosferă – o scurtă privire propedeutică	77
III.2. Mitosfera, de la noosferă la câmpul akashic.....	79
III.3. Mitosfera și câmpul reprezentărilor sociale.....	85
III.4. Mitosfera ca o comunitate de imagini	92
III.5. Weltanschauung și Zeitgeist (sunt morți?).....	94
III.6. Mitosfera și modelul memetic	96
III.7. Mitosfera și lumile posibile	100
III.8. Anatomia funcțională a mitosferei.....	102
CAPITOLUL IV - PUBLICURILE GENERAȚIEI DIGITALE	113
IV.1. Introducere.....	114
IV.2. Atitudinile de consum cultural ale spectatorului român tânăr.....	115
IV.2.1. Schițe pentru un portret de grup	117
IV.2.2. Spectatorul special	117
IV.2.3. Pirații liberi	124
IV.3. Noile publicuri de teatru - privire calitativă	127
IV.3.1. Problema disonantă a culturii	128
IV.3.2. Teatrul ca loc al privirii - actorul exponat	139
IV.3.3. Teatrul ca școală - problema înțelegerii și valorii.....	146

IV.3.5. Teatrul în boxa acuzațiilor	155
CAPITOLUL V - CONCLUZII - POSTLUDIU DESCRIPTIV-PRESCRIPTIV	166
V.1. Strategii pentru lumea profesioniștilor teatrului	167
V.1.1. Reconsiderarea promovării spectacolului teatral	167
V.1.2. Reconsiderarea spațiului obiectiv exterior	169
V.1.3. Reconsiderarea actului critic	170
V.1.4. Reconsiderarea relației teatru-spectator	175
V.2. DIRECȚII POSIBILE ȘI NECESARE DE INVESTIGAȚIE ULTERIOARĂ	183
LUCRĂRI CITATE	188
ANEXE	193
Anexa I – Transcrierea interviurilor de grup	194
A.I.A. – Interviu cu grupul studenților care se declară public constant de teatru.	194
A.I.B. – Interviu cu grupul studenților care se declară consumatori ocazionali de teatru	219
A.I.C. – Interviu cu grupul elevilor	232
Anexa II – Bibliografii recente ale domeniilor	248
A.II.1. Bibliografia principalelor opere recente care tratează problema generației digitale	248
A.II.2. Bibliografia principalelor opere recente care tratează problema publicurilor de arte ale spectacolului	251

Cuvinte cheie: Generația digitală, condiția de spectator, publicuri de teatru

INTRODUCERE

Ipoteza primară de lucru de la care am pornit în elaborarea acestei teze este aceea că accesul pe scară largă la tehnologiile digitale de comunicații a determinat, în rândul celor expuși, cu precădere al celor tineri, mutații semnificative în ceea ce privește raportarea la produsele culturale tradiționale, printre care și cele teatrale.

Observând distanța pe care tinerii români, în număr foarte mare, au impus-o în raport cu lumea socială a teatrului, fie cu lumea propriu-zisă a spectacolelor, fie cu cea tangență a criticii, ne-am propus, întâi prin disertația de masterat, apoi prin această cercetare, să explorăm ce anume s-a petrecut în câmpul receptării teatrale, care sunt, dacă sunt, influențele digitalizării și ale liberalizării conținuturilor media asupra spectatorilor tineri.

Faptul care ne-a declanșat pentru prima oară curiozitatea de cunoaștere în această direcție ține de domeniul anecdoticului și îl vom relata aici, contrar, poate, cutumei academice, pentru a circumscrie prin el întregul demers care urmează:

În anul 2007 lucram ca redactor specializat pe probleme culturale la ediția regională a unui cotidian național. La una dintre ședințele de redacție, ajungând discuția despre subiecte și la pagina culturală, redactorul șef mi-a înmănat un compact disc, informându-mă că trebuie neapărat să scriu o cronică de întâmpinare la spectacolul *Logodnicele aterizează la Paris*. La riposta mea, în care încercam să explic faptul că nu mi se pare potrivit să publicăm o cronică de întâmpinare la mai bine de șase ani de la premiera, mai ales în contextul în care se scrisese destul despre spectacol la vremea lui, răspunsul a fost unul neașteptat: „Da, dar avem poze!”. Intuindu-mi mirarea, redactorul șef mi-a explicat situația oarecum jenantă în

care se afla: în seara precedentă, unul dintre fotografi s-a folosit de legitimația de presă pentru a-și duce noua iubită la teatru, promițând plasatoarei că va scrie. Am protestat, dar protestul a fost zadarnic. „Asta e, scrie și tu după poze! Oricum, e cu teatru și nu citește nimeni...” Oare chiar atât de manifest să fi devenit dezinteresul pentru domeniu?

După acest moment, făcând parte din echipa unui proiect menit să reunească cercetarea și creația în câmpul artelor spectacolului¹, și lucrând efectiv atât cu studenți de la teatru, cât și cu spectatori tineri, reali sau potențiali, am putut constata direct faptul că, într-adevăr, în afara unui grup restrâns de oameni implicați direct, dezinteresul era din ce în ce mai mare, din ce în ce mai vizibil.

Trecând dincolo de anecdotic și parcurgând barometrele europene de consum cultural, am putut observa hemoragia progresivă a publicurilor românești dinspre teatru înspre alte câmpuri artistice, în pandant cu o creștere a numărului celor care pretind că și-ar dori să meargă mai des, paradox care ne-a stârnit curiozitatea în raport cu fenomenologia aparentei schimbări de generație, și ne-a determinat să pornim un demers de cercetare care să încerce să schițeze o panoramă a mutațiilor intervenite în comportamentele de consum teatral ale tinerilor, fie ei spectatori, fie potențiali spectatori.

Proiectul de cercetare pomenit mai sus s-a materializat în septembrie 2011 prin organizarea în cadrul Facultății de Teatru și Televiziune din Cluj a primei conferințe românești dedicate temei, *The Digital Generation International Conference*, din a cărei echipă de coordonare am făcut parte și în urma căreia a fost publicat primul volum autohton de studii dedicate mitologiilor, auto-reprezentărilor și practicilor culturale ale tinerei generații.

---

¹ *Dramaturgia Cotidianului*, proiect inițiat și susținut în cadrul facultății de Teatru și Televiziune din Cluj de către prof. dr. Miruna Runcan și conf. dr. C.C. Buricea-Mlinarcic, finanțat, între 2009 și 2011 printr-un grant CNCS (n.n.)

Teza de față sintetizează observațiile noastre din ultimii ani și își propune să găsească direcții posibile de reapropiere a teatrului de publicurile sale tinere. Ea este construită pe două direcții de investigare, una teoretică, prospectiv-speculativă, care încearcă să contureze portretul-robot al generației digitale și să sondeze implicațiile umane ale procesului de digitalizare, și una aplicativ-analitică, ținută să exploreze empiric atitudinile de consum teatral ale tinerilor români.

Capitolul I, pornind de la prima cercetare amplă asupra așa numitei „generații digitale”, cea realizată de către canadianul Don Tapscott (1998, 2009), caută să descrie cadrul general în care această generație a luat naștere, atât pe plan internațional, cât și în România, precum și să nuanțeze două dintre cele mai frecvent aduse acuze la adresa reprezentanților acesteia, criza epistemică și criza morală, încercând, astfel, să demarcăm dialectic prăpastia dintre generații și să găsim o primă sinteză reconciliatoare.

În ultima secțiune a acestui capitol, ne-am îndreptat atenția asupra studiilor de marketing și a modului în care generația digitală este privită de către cei a căror meserie constă tocmai în analizarea constantă a consumatorilor și în adaptarea la necesitățile acestora. Am încercat aici să observăm principalele trăsături ale membrilor generației în postura lor de consumatori și să denudăm principalele forțe care le configurează și direcționează consumul.

Capitolul al II-lea, preluând și extinzând o cercetare mai veche², propune o abordare a problemei digitalizării din punctul de vedere al teoriilor comunicării, axându-ne pe specificitățile comunicării prin mijloace digitale, de tipul blogurilor, forumurilor, rețelelor sociale, sau platformelor de punere la comun a conținuturilor.

Pornind de la un exemplu recent, cazul unui clip video distribuit viral, am procedat la

---

² v. Pedestru, 2009

construirea unui model comunicațional adecvat spațiului virtual, prin care să putem explica aparenta destructurare discursivă specifică mediului. Concluziile acestui demers ne-au permis să prefigurăm o serie de implicații pe care mutațiile intervenite în procesul de comunicare le-au produs asupra unor paradigme fundamentale de relaționare cu informația.

Capitolul al III-lea tratează un construct teoretic propriu: „mitosfera”. În edificarea acestuia am pornit de la necesitatea de a avea un concept operațional care să poată circumscrie cât mai complet caracterul caleidoscopic, dinamic, interconectat și aparent arbitrar al mentalului generației digitale. Am dezvoltat conceptul punându-l în opoziție cu o serie de abordări tangente, păstrând din fiecare ceea ce ni s-a părut relevant pentru a formula o serie de postulate care încheie investigația în ceea ce privește generația digitală, lăsând deschisă, de fiecare dată, câte o posibilă nouă direcție.

Capitolul IV constituie cercetarea de publicuri propriu-zisă, în care încercăm să creionăm portretul de spectator al „tânărului digital” prin metode calitative și cantitative, precum și să identificăm dinamicile relațiilor acestuia cu lumea teatrului. Demersul pornește de la o anchetă cantitativă, prin scale Likert, menită să sondeze principalele poziționări atitudinale ale spectatorilor și potențialilor spectatori tineri în raport cu consumul cultural, acestea fiind, mai apoi, explicitate printr-o serie de interviuri de grup cu trei eșantioane diferite de subiecți³. În cadrul acestor interviuri am selectat și discutat în detaliu un set de tematici recurente precum raportarea la conceptul de cultură, raportarea la actor, perceputa valoare educativă/didactică a teatrului, dar și cele mai des întâlnite reproșuri pe care subiecții le-au făcut teatrului românesc.

Capitolul V este cel dedicat concluziilor, prezentate sub o formă descriptiv-

---

³ Transcrise, interviurile au fost incluse în secțiunea de anexe (n.n.)

prescriptivă. Am încercat aici să trasăm posibile strategii de reactivare a publicului tânăr, strategii care să abordeze atât producția și promovarea produsului teatral, cât și actul critic și atitudinea instituțiilor de spectacol față de spectatori. De asemenea, în acest capitol am menționat și prezentat succint și direcțiile de cercetare pe care ne-am dori să le abordăm în continuare, sau pe care ni le-am dori abordate de către alți cercetători și alte, posibile, echipe.

Datorită caracterului asumat prospectiv-speculativ al investigației noastre, precum și faptului că ulterior demarării acesteia au apărut un număr foarte mare de cărți dedicate tematicii generației digitale, nu am făcut referire în corpul tezei decât la acele surse bibliografice pe care le-am considerat relevante pentru problemele specifice abordate. Am considerat, astfel, că este necesar să întocmim și o bibliografie a celor mai recente abordări teoretice din câmp, care să ne servească atât nouă în dezvoltările ulterioare, cât și altora care, sperăm, vor accepta provocarea de a-și îndrepta atenția înspre această generație „in progress”.

Inevitabil, datorită apropierii de vârstă și context, poziția noastră a fost, pe parcursul întregii cercetări, una delicată, simultan de analist și, involuntar, de obiect al analizei. Din această cauză, e posibil ca unele poziționări să fie mai radicale, mai polemice sau mai panegirice decât e cutumiar. E un risc pe care, „volens nolens”, trebuie să ni-l asumăm.

De asemenea, această teză nu își poate pretinde exhaustivitatea. Tatonând un teritoriu nou, scopul ei cel mai important, în opinia noastră, este acela de a lansa discuții și de a aduce în lumină probleme pe care lumea teatrală românească din ziua de azi evită sau refuză să le privească.